

FOTOGRAFIA CA MĂRTURIE ETNOGRAFICĂ: O „INVITAȚIE LA MUNTELE ATHOS”

Alexandra GRUIAN

În anul 2007 Muzeul de Etnografie Universală „Franz Binder” din Sibiu a găzduit o fărâcă din Muntele Sfânt, așa cum a fost el văzut de fotografii franceze Yves Phelippot, membru al Cercului de Acțiune Culturală și Europeană din Bordeaux, Franța. Expoziția intitulată **Invitație la Muntele Athos. Fotografii de Yves Phelippot**, propune o călătorie dinspre profan spre sacru, o călătorie ce începe, inevitabil, pe marea care se află „între Dumnezeu și noi”¹. Împreună cu instituția franceză, muzeul sibian a mai organizat de-a lungul anilor și alte expoziții la fel de interesante (*Fotografia Numerică* – expoziție a artistului Max Roy²; *Viile din Bordeaux*³ – fotografii de François Ducasse; *Portretul; Patrimoniul construit – patrimoniul viu*⁴; *Căile Arenei*⁵ – fotografii de François Ducasse).

Profesor de geografie și împătimit al „ochiului magic” ce captează realitatea și o redă pe hârtia argintată, Yves Phelippot a reușit să surprindă farmecul pe care îl degajă acest colț de Paradis rezervat în exclusivitate bărbaților. Expoziția, prezentată în lunile aprilie – mai 2007, a

cuprins 34 de fotografii (30/45 cm), pe hârtie „Kodak Gold”, realizate în 1997, an în care Thessalonice era Capitală Culturală Europeană și în care locașurile de cult de la Muntele Athos erau restaurate pentru a privi și a fi privite cu alți *ochi*!

Deși dedicat Fecioarei Maria, la Muntele Sfânt nu este acceptată prezența femeilor. Acest lucru nu face decât să ne oblige, într-un fel, să interiorizăm și să esențializăm și mai mult spațiul, transferându-l din lumea materială în cea spirituală. Fotografia etnografică e singura care ne poate da o imagine a ceea ce înseamnă mănăstirile athonite.

Artistul face din imagine o mărturie a trecerii sale prin acele locuri, dar, având în vedere dificultatea cu care se obțin permisele pentru vizitarea și mai ales pentru fotografierea mănăstirilor athonite, lucrările sale sunt mărturii ale unei lumi ce nu e accesibilă tuturor. Yves Phelippot a vizitat un Munte Athos în plin proces de înnoire, de purificare. Aparatul de fotografiat a surprins icoanele nerestaurate, precum cele de la Schitul Hagios Andreou⁶, icoane ce nu și-au revelat încă frumusețea. Dar acestea stau alături de imagini înnoite ale sfinților ce proiectează umbre pe pereții schitului. Fotografia lui Yves Phelippot nu încearcă să interpreteze lumea receptată, artistul este doar un martor al transformărilor din peninsulă. El ne oferă o imagine a ceea ce a văzut, ne prezintă un colț de lume. Ne îndrumă doar prin mănăstirile athonite, ne arată locurile care l-au impresionat și icoanele care l-au marcat. Lucrările sale sunt mărturii etnografice ale unor transfigurări.

De îndată ce am pătruns în expoziție am devenit părtași la această călătorie inițiată de unii occidentali în spațiul închis și încărcat de canoane al locașurile de cult de la Muntele Athos. Pe feribotul ce străbate distanța dintre continent și Daphne, portul oficial al peninsulei, sunt imortalizate câteva portrete ale călugărilor.

1. Aelred de Rievaulx, apud *Dicționar de simboluri*, vol

2. Jean Chevalier – Alain Gheerbrant, ed. Artemis, București, 1995, p. 270.

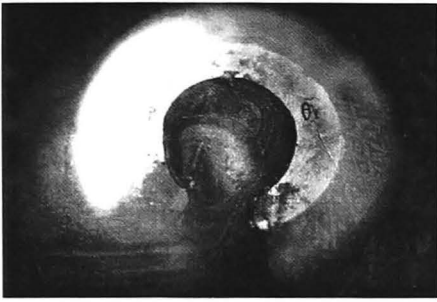
2. Aprilie-mai 1999, responsabil de expoziție, Maria Bozan

3. Noiembrie-decembrie 2001, responsabil de expoziție, Maria Bozan

4. Octombrie-decembrie 2003, responsabil de expoziție, Maria Bozan

5. Octombrie-decembrie 2005, responsabil de expoziție, Maria Bozan

6. Fondat în secolul al XIX-lea

Imaginea mării revine mereu ca un laitmotiv al călătoriei; marea în care se oglindește imaginea unui monah, sau pe care o scrutează un călugăr a cărui barbă albă pare a face parte din întinderea de ape. Cu cât ne apropiem de țărâm muntele devine stăpânul incontestabil. Susținând mănăstirile săpate în stânca-i sau clădite din piatra ce i-a fost furată, Athosul ne întâmpină cu cărările șerpuite care duc spre locașurile de cult.

Prima care ne atrage atenția este mănăstirea Dyonisos. Fondată în secolul al XIV-lea de către Sfântul Dionysios din Korseos, poartă hramul Sfântului Ioan Botezătorul⁷. Impresionantă prin mărimea ei, mănăstirea crește din stâncă, e parte integrantă a Muntelui. Văzută de pe mare pare o citadelă de necucerit, închisă înspre ea însăși.

Piatra ia în stăpânire imaginea fotografică. În curtea interioară a Mănăstirii Stavronikita privirea ne e atrasă de pereții roșiatici, ferestrele cu arcade și turnurile ce tind spre cer. Fondată în secolul al X-lea de către Nikiforos Stavronikitas, locașul are hramul Sfântului Nicolae; e o fortăreață aflată la 50 de metri deasupra mării⁸. Nu ne îndepărtăm de katholikon (biserica centrală a mănăstirilor athonite), dar de această dată ne aflăm în curtea interioară a mănăstirii Koutloumousiou⁹. Construită în 1540 respectă structura celorlalte biserici din locașurile de la Muntele Athos: un dreptunghi cu dom, înconjurat de abside. Cărămida roșie și piatra alternează creând brăuri de jur împrejurul clădirilor. După doar un pas în sala de expoziție suntem transportați în Schitul Profeti Eliou, în fața bisericii sale centrale, în alb și roșu, sau în curtea interioară unde, pentru împlinirea lucrurilor lumesti, hainele călugărilor stau

sub bătaia soarelui. Un coridor pictat în întregime, pe o parte, cu icoane și cu vitralii colorate, pe cealaltă parte, ne poartă spre interiorul bisericii din mănăstirea Iviron.

Expoziția ne-a condus dintre exterior spre interior; după ce ne-au fost prezentate exterioarele bisericilor, pătrundem înăuntrul lor. Iconostasul unui katholikon ne pregătește pentru a doua parte a expoziției organizată ca un loc de închinăciune. Alături de fotografii cu icoane stau obiecte din colecțiile Complexului Național Muzeal „ASTRA” (cruce pictată, pocal, sfeșnic, două pomelnice, unul dintre ele datat 1828, cutie pictată, datată 1714), obiecte ce conferă împlinire acestei prezențe franceze în Muzeul „Franz Binder”.

Bibliografie

1. *** *Treasures of Mont Athos*, Thessaloniki, 1997, p. XVI
2. <http://www.macedonian-heritage.gr/Athos>
3. Jean Chevalier / Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, ed. Artemis, București, 1995
4. Maria Bozan, *Expoziția Fotografia Numerică*, dosar nr. D I 157; Maria Bozan, *Expoziția Viile din Bordeaux*, dosar nr. D I 200; Maria Bozan, *Expoziția Portretul*, dosar nr. D I 214; Maria Bozan, *Expoziția Patrimoniul construit – patrimoniul viu*, dosar nr. D I 234

7. <http://www.macedonian-heritage.gr/Athos>

8. <http://www.macedonian-heritage.gr/Athos>

9. Fondată în secolul al XIV-lea

Foto Yves Phelippot –
*Icoana -
revelația
luminii*